

О. П. Яремко,
к. е. н., Тернопільське обласне управління лісового і мисливського господарства
ORCID ID: 0000-0003-4619-0527

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.11.29

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ПОДІЛЬСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РЕГІОНУ

О. Yaremko,
PhD in Economics, Ternopil Regional Department of Forestry and Hunting

METHODOLOGICAL BASIS OF FORMATION OF THE FOREST MANAGEMENT SYSTEM OF THE PODILSK ECONOMIC REGION

У статті висвітлено основну сутність методологічного базису. Проаналізовано методичні підходи в управлінні лісовим господарством. Визначено головні аспекти, задіяні в управлінні лісовим господарством на регіональному рівні. Запропоновано модель розвитку економічних відносин у системі управління лісовим господарством. Висвітлено також сутність та структуру системного підходу в лісовій галузі. Розглянуто важливість інституціонального середовища лісового господарства. У статті значну увагу приділено формуванню процесів вдосконалення управління для забезпечення ефективного результату економічних, екологічних та соціальних показників. Визначено необхідність аналізу статистичним методом, що дозволяє спостерігати динаміку результатів лісогосподарського виробництва. Представлено ключові функції управління, що застосовуються для збалансованого ведення лісового господарства в межах регіону.

Обґрунтовано, що інституціонально-методичний аспект формування розвитку ведення лісового господарства. Інституційний аспект механізму управління комплексним використанням лісових ресурсів регіону дозволить регламентувати процеси, виявити результати кожного процесу, постійно підвищувати ефективність за допомогою контролю і координації. Це невід'ємна частина створення правового поля управління та побудови порядку виконання та дотримання управлінських процесів.

Доведено, що методологічний базис включає в себе методи дослідження формування стратегічних дій в управлінні лісовим господарством. Та створюючи умови розвитку та організації регіонального потенціалу лісової галузі. А також організаційного підходу в управлінні допоможе досягнути збалансованості лісокористування та збільшення показників еколого-економічних засад у лісовому секторі. Адже виконання методів функцій надасть змогу контролювати процеси лісогосподарського виробництва, починаючи від планування, організації та мотивації

до контролю виробництва та дотримання принципів управління. Реалізація методів управління вимагає врахування всіх аспектів державного управління в лісовій галузі з врахуванням регіональних особливостей, зокрема Подільського економічного регіону.

The main essence of the methodological basis is highlighted in the article. Methodical approaches in forestry management are analyzed. The main aspects involved in forest management at the regional level are identified. A model of economic relations development in the forestry management system is proposed. The essence and structure of the system approach in the forest industry are also highlighted. The importance of the institutional environment of forestry is considered. The article pays considerable attention to the formation of management improvement processes to ensure the effective outcome of economic, environmental and social indicators. The necessity of the analysis by the statistical method that allows to observe dynamics of results of forestry production is defined. The key management functions used for sustainable forest management within the region are presented.

It is substantiated that the institutional and methodological aspect of the formation of forestry development. The institutional aspect of the mechanism of management of integrated use of forest resources of the region will allow to regulate processes, to reveal results of each process, constantly to increase efficiency by means of control and coordination. This is an integral part of creating a legal framework for management and building the order of implementation and compliance with management processes.

It is proved that the methodological basis includes methods of research of formation of strategic actions in forestry management. And creating conditions for the development and organization of the regional potential of the forest industry. As well as an organizational approach to management will help to achieve a balance of forest use and increase the indicators of environmental and economic principles in the forest sector. After all, the implementation of the methods of functions will allow you to control the processes of forestry production, from planning, organization and motivation to production control and compliance with management principles. The implementation of management methods requires taking into account all aspects of public administration in the forest sector, taking into account regional characteristics, in particular the Podolsk economic region.

Ключові слова: методологія, регіональне управління, системний підхід, лісогосподарське виробництво, лісова політика.

Key words: methodology, regional management, system approach, forestry production, forest policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Лісові ресурси Поділля займають почесне місце в лісогосподарській, рекреаційній та природоохоронній галузі. Лісогосподарська діяльність має значну роль у створенні регіонального економічного, екологічного та соціального забезпечення. З розвитком лісового господарства в регіоні пов'язані економічні прибутки від заготівлі, переробки та продажу деревини, грибів, ягід, лікарських рослин, рекреаційно-оздоровчої діяльності та туризму. Тому формування системи управління лісовим господарством має на меті забезпечувати екосистемний підхід, прозорість управлінських рішень використання сучасних та демократичних підходів. Особливо, необхідно удосконалення територіальних та місцевих органів управління для розвитку та мобілізації громад з метою поліпшення еколого-орієнтованого лісоуправління на місцевому рівні, взаємодії органів влади всіх рівнів для забезпечення розвитку національних стратегій. Особливу увагу необхідно приділити розробці регіональних інструментів

лісової політики, яка передбачає врахування екологічних аспектів лісових екосистем, еколого-економічних умов лісокористування та ведення лісового господарства в Подільському регіоні. Для залучення місцевого населення, громадських організацій та зацікавлених сторін у покращенні управлінського процесу, спочатку потрібно забезпечити методологічний базис. Лісова галузь Подільського економічного регіону має високий потенціал розвитку, залучення й інтеграції суміжних галузей для створення нових ринкових можливостей. Але для здійснення стратегічних цілей економічного розвитку лісового господарства у регіоні, необхідно визначити основні принципи та методологію системи управління. Адже саме управлінська діяльність демонструє якість отриманих результатів.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розроблення методологічного базису системи управління лісового господарства Подільського економічного регіону.

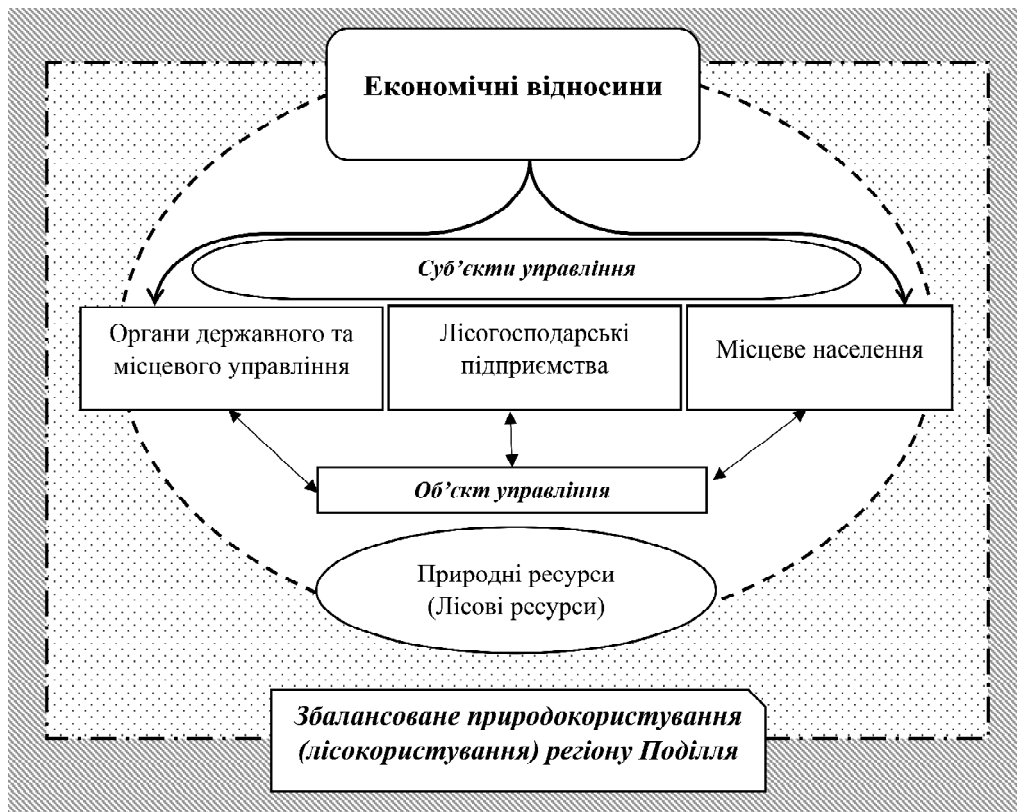

Рис. 1. Модель розвитку економічних відносин у системі управління лісовим господарством

Джерело: сформовано автором.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання методологічних підходів у управлінні лісового господарства вивчали такі науковці: О.І. Фурдичко, П.І. Лакида, І.М. Лицур, О.І. Дребот М.Х. Шершун та інші. Вивчаючи наукові роботи вчених, що присвячені формуванню системи управління лісовим господарством, можна зробити висновок про відсутність єдиного методологічного базису управлінських підходів, особливо це питання не розкрито в розрізі економічного регіону.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основними методами дослідження становлять монографічний, системно-структурний, графічний та загальнотеоретичні методи наукового пізнання, що дозволяють опрацювати матеріали нормативно-правових документів та наукових публікацій в галузі лісового господарства для визначення основ закладених у формування системи управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

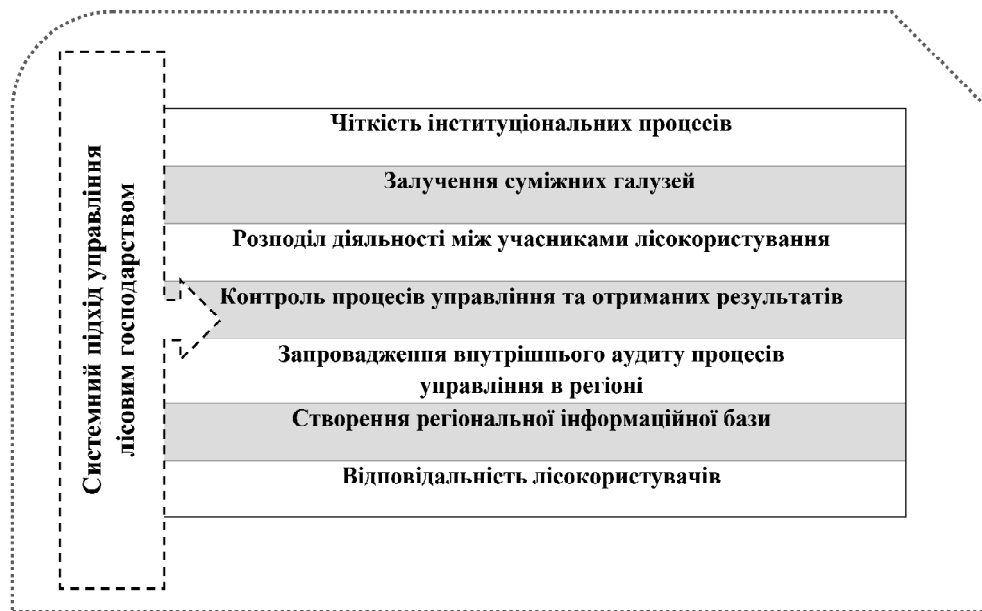
Тверджен, думок та дискусій з питань управління лісовим господарством досить багато. Кожен раз науковці намагаються створити нові підходи в системі управління та довести їх практичну значущість. Методологія розвитку управління лісовим господарством включає в себе десятки аспектів, що іноді суперечать один одному. Тому нами пропонується розглянути методологічний базис як фундамент основних та ефектив-

них чинників формування системи управління лісовим господарством на регіональному рівні на прикладі Подільського економічного регіону.

На думку Власенко Т.А. [1], для обґрунтування змісту та структури методологічного базису необхідно надати повноцінне визначення, але на разі серед вчених одноголосного поняття не існує. Деякі науковці визначають методологічний базис як сукупність принципів, функцій та підходів.

У своїх роботах О. Сущенко [2] дає визначення: "методологічний базис управління, як сукупність концептуальних основ та механізму, які об'єднуються у формування системи управління".

Вагомими значеннями в формуванні системи управління лісовим господарством Поділля набуває створення механізму управління призначеного створити взаємозв'язок від поєднання природно-ресурсного, виробничого, ринкового та експортного потенціалів регіону. Що в свою чергу призведе до посилення та збільшення внутрішніх та зовнішніх економічних результатів та забезпечить зростання соціально-економічних показників розвитку Подільського регіону. Невід'ємною складовою системи державного регулювання є комплекс методів, інструментів та важелів, за допомогою використання яких здійснюється вплив на функціонування лісової галузі. Серед загальних методів варто відмітити економічні, соціальні, правові, організаційні та інформаційні методи. Саме поєднанні різних типів зазначених методів дає змогу органам державної влади створити ефективну систему регулювання лісового господарства на регіональному рівні [3].

Рис. 2. Аспекти системного підходу управління лісовим господарством регіонального рівня

Джерело: сформовано автором.

Основним методологічним базисом для розвитку лісогосподарського управління є економічні відносини, які визначають принципи управління та є інструментом взаємозв'язків між державними органами, підприємствами, організаціями, населенням та забезпеченням природними ресурсами. Такий взаємозв'язок представляє собою взаємодію між суб'єктами та об'єктами управління. Крім того, важливим на регіональному рівні, є загострення уваги до збалансованого природокористування в рамках економічних відносин (рис. 1). Розглядаючи процеси взаємозв'язків, варто зауважити взаємний баланс у підтримці задіяних елементів. Модель розвитку економічних відносин закладає фундамент системного підходу регіонального управління лісовим господарством.

Методику функціонування системи управління лісовим господарством Подільського регіону необхідно розглядати як процес підготовки, вирішення та прийняття управлінських рішень у межах регіонального лісокористування для досягнення цілей комплексного використання лісових ресурсів. Методологія представляє покерований процес змін системи лісогосподарського управління.

Попри те, що основним нормативно-правовим документом який регламентує діяльність лісового господарства на всіх рівнях управління є Лісовий кодекс України [4], відповідальність за прийняття управлінських рішень лежить на обласні та місцеві органи управління. Виходячи з цього, під час формування розвитку управління лісовим господарством в регіоні, має бути розроблена чітка стратегія з залученням системного аналізу кожного рівня управління від лісогосподарських підприємств та обласних управлінь до учасників ринкового процесу, що залучені в розвиток лісового господарства. Функціонування комплексного процесу управління лісовим господарством регіону можна представити як безліч взаємопов'язаних між собою завдань та цілей.

Основними аспектами системного підходу до управління на регіональному рівні можна віднести [5]:

- дотримання чіткості інституціональних процесів на шляху до комплексного підходу в управлінні лісовим господарством;
- визначеність взаємозв'язків регіональних процесів з залученням суміжних галузей (деревообробні підприємства, виробників меблів, будівельних матеріалів, паперово-картонної продукції тощо);
- чіткий розподіл діяльності між учасниками лісокористування;
- можливість координувати і контролювати процес управління та отримані результати;
- прозорість управління, доступність для аналізу і вдосконалення процесів лісового господарства (запровадження внутрішнього аудиту);
- створення регіональної інформаційної бази між задіяними суб'єктами управління;
- збільшення відповідальності лісокористувачів, що призведе до підвищення їх внеску в ефективність формування лісового господарства.

Право на використання лісових ресурсів у регіоні належить обласним органам влади, які часто делегують його місцевим органам виконавчої влади, цілком не контролюючи все процеси ведення лісового господарства. Державні лісогосподарські підприємства мають статус постійних користувачів, повноваження яких певною мірою обмежуються.

Згідно зі статтею 9, Лісового кодексу України "У комунальній власності перебувають ліси в межах населених пунктів, крім лісів, що перебувають у державній або приватній власності. У комунальній власності можуть перебувати й інші ліси, набуті або віднесені до об'єктів комунальної власності в установленому законом порядку. Право комунальної власності на ліси реалізується територіальними громадами безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування" [4].

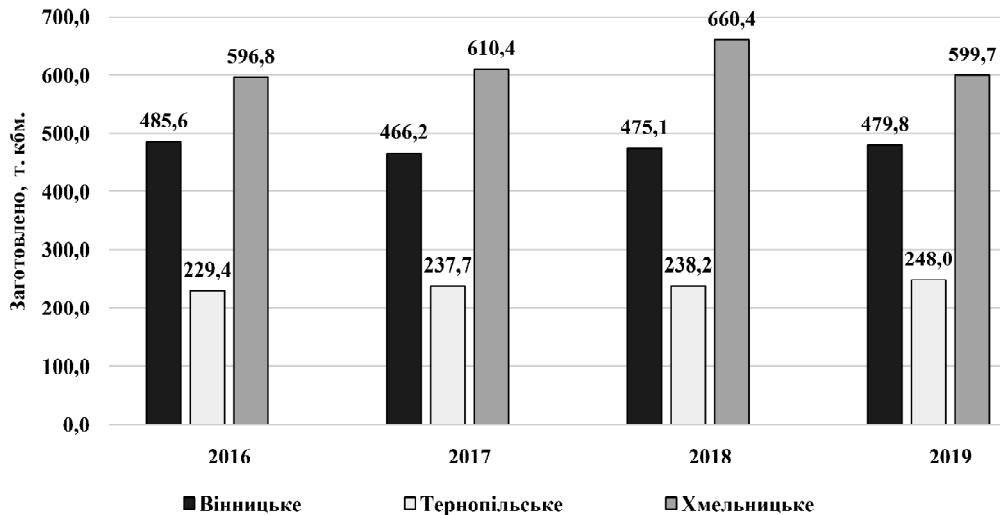

Рис. 3. Обсяг заготівлі деревини регіону Поділля за 2016–2019 рр.

Джерело: Державне агентство лісових ресурсів України.

Отже, розглянувши вищезазначене, необхідно звернути увагу на інституціонально-методичний аспект формування розвитку ведення лісового господарства. Інституційний аспект механізму управління комплексним використанням лісових ресурсів регіону дозволить регламентувати процеси, виявити результати кожного процесу, постійно підвищувати ефективність за допомогою контролю і координації. Це невід'ємна частина створення правового поля управління та побудови порядку виконання та дотримання управлінських процесів. Погоджуючись з науковими твердженнями О.І. Дребот [6], в лісовій галузі на будь-якому рівні державного управління, необхідно створювати умови екологізації процесів лісгосподарського виробництва для забезпечення соціальних благ. Також особливість прав власності інституціоналізації в сфері еколого-економічних відносин має виконувати визначальну функцію щодо розвитку лісового господарства. Ефективно організований процес взаємодії інституціональних підходів, дозволить забезпечити конкурентоспроможність та надасть можливості реалізації взаємовигідних умов в управлінні. Зокрема, щодо регіону мова йде про активізацію міжрегіонального та транскордонного співробітництва, розвиток відповідної інфраструктури, комунікацій та транспортно-логістичних мереж, створення вільних економічних зон та територій пріоритетного розвитку, що особливо важливим є для розвитку лісового господарства [7].

Не менш важливим та показовим методом для формування ефективного ведення лісового господарства є статистичний аналіз, вивчення динаміки результатів лісозаготівлі та виробництва лісгосподарської продукції. Зазначений метод чітко може продемонструвати проблеми та перспективи лісової галузі регіону. За допомогою статистичного аналізу можна визначити лісоресурсний потенціал, ринкові можливості, прогнозування ризиків тощо.

На рисунку 3 представлено обсяг заготівлі деревини по областям регіону Поділля. За допомоги статистичного методу, можна зазначити, що коливань показників заготівлі деревини не простежується. З року в рік обласні управління лісового та мисливського господар-

ства Подільського регіону забезпечують стабільний обсяг заготівлі деревини. Лідером є Хмельницька область, знову ж таки цей метод дає змогу проаналізувати причини та наслідки в розрізі областей та звернути увагу на процес управління в лісових господарствах для підвищення показників інших областей.

Не менш важливою складовою методологічного базису управління лісовим господарством регіонального значення є функції, представлені прогнозуванням, плануванням, організацією, мотивацією, контролем, координацією, регулюванням. Цей метод застосовується у процесі взаємодії вже місцевих лісгосподарських підприємств та обласних управлінь. Хоча прогнозування варто віднести до процесу системного аналізу, в такому випадку це є поштовхом до процесу планування змін в структурі управління. Прогнозування зумовлено необхідністю у визначенні макроекономічних індикаторів ведення лісового господарства, що в подальшому демонструють ринкові тенденції лісової галузі [1]. Важливим елементом цієї структури є організація забезпечення процесів роботи від заготівлі деревини до виробництва лісгосподарської продукції за потребами регіону. Розглядаючи Подільський економічний регіон, який є досить потужний в виробництві меблевої продукції та будівельних матеріалів, організація місцевих зацікавлених сторін має бути невід'ємним процесом у системі формування управління лісовим господарством. Це також стосується внутрішньої організації на підприємствах, залучення місцевого населення та формування робочого колективу. В такому порядку мотиваційна складова відіграє значну роль у забезпеченні інноваційного підходу в управлінні. Координація та контроль має створювати безпечні процеси як в еколого-економічному напрямі так і соціальному.

ВИСНОВОК

На основі проведеного аналізу методологічних підходів управління лісовим господарством нами сформовано основний методологічний базис формування системи управління. Методологічний базис включає в себе методи дослідження формування стратегічних дій в управлінні лісовим господарством. Створюючи умови

розвитку та організації регіонального потенціалу лісової галузі. Створення організаційного підходу в управлінні допоможе досягнути збалансованості лісокористування та збільшення показників еколого-економічних засад в лісовому секторі. Виконання методів функції, як методологічний базис, надасть змогу контролювати процеси лісгосподарського виробництва, починаючи від планування, організації та мотивації до контролю виробництва та дотримання принципів управління. Реалізація методів управління вимагає врахування всіх аспектів державного управління в лісовій галузі з врахуванням регіональних особливостей, зокрема Подільського економічного регіону.

Література:

1. Власенко Т.А. Методологічний базис управління стратегічними змінами підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7350> DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.73
2. Сущенко О.А. Методологічний базис побудови системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства регіону. Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. пр. Луганськ: вид-во СЛУ ім. В. Даля. 2013. № 1 (45). С. 50—58. URL: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/45/8.pdf>
3. Зінкевич О.В. Застосування системного підходу до дослідження сутності державного регулювання лісового господарства. Проблеми економіки. 2020. № 1. С. 68—75.
4. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
5. Доможирова К.В. Совершенствование механизма управления комплексным использованием лесных ресурсов региона: диссертация... кандидата экономических наук: 08.00.05. Тюмень, 2015. 209 с.
6. Дребот О.І. Інституціоналізація лісового сектора економіки в контексті сталого розвитку України: монографія. Київ: ТОВ "ДІА", 2012. 337 с.
7. Арт'омов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: монографія. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3714>
8. Державне агентство лісових ресурсів України. URL: <http://dklg.kmu.gov.ua/>

References:

1. Vlasenko, T.A. (2019), "Methodological basis for strategic change management of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7350> (Accessed 23 Apr 2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.73
2. Suschenko, O.A. (2013), "Methodological bases of the established systems of management of foreign economic activity of enterprises of the enterprise", *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*, [Online], vol. 1 (45), available at: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/45/8.pdf> (Accessed 23 Apr 2021).
3. Zinkevych, O.V. (2020), "Application of a systematic approach to the research of the essence of state regulation of forestry", *Problems of Economy*, vol. 1, pp. 68—75.

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), "The Forestry Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (Accessed 23 Apr 2021).

5. Domozhyrova, K. V. (2015), "Improving the management mechanism for the integrated use of forest resources in the region", Abstract of PhD in Economics dissertation, *Economy and Management of National Economy*, Tyumen State Oil and Gas University, Tyumen, Russia.

6. Drobot, O.I. (2012), *Instytutsionalizatsiia lisovoho sektora ekonomiky v konteksti staloho rozvytku Ukrainy* [Institutionalization of the forest sector of the economy in the context of sustainable development of Ukraine], DІА, Kyiv, Ukraine.

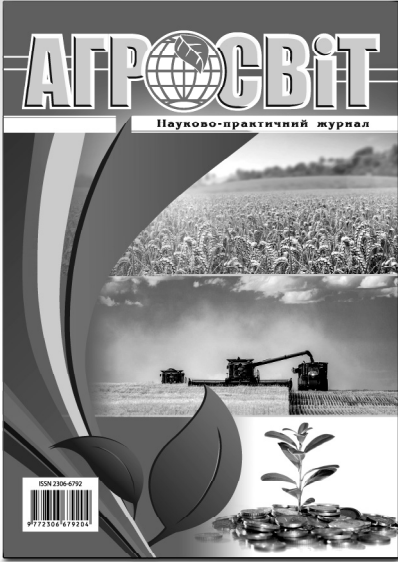
7. Art'omov, I.V. (2009), *Transkordonne spivrobnytstvo v ievrointehratsijnij strategii Ukrainy* [Cross-border cooperation in Ukraine's European integration strategy], Lira, Uzhhorod, Ukraine, available at: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3714> (Accessed 23 Apr 2021).

8. The official site of State Agency Forest Resources of Ukraine (2021), available at: <http://dklg.kmu.gov.ua/> (Accessed 23 Apr 2021).

Стаття надійшла до редакції 03.06.2021 р.

www.agrosvit.info
Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292